

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04

21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/133/110/93

SONDAŻE A DECYZJE WYBORCZE SPOŁECZEŃSTWA

Komunikat z badań

Warszawa, wrzesień 1993 r.

UWAGA: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

W nowej ordynacji wyborczej oprócz 5% progu dla partii politycznych i 7% dla koalicji wprowadzono również zakaz publikowania wyników sondaży, dotyczących preferencji politycznych społeczeństwa, na dwa tygodnie przed dniem głosowania. Polski ustawodawca kierował się przeświadczeniem, że wyniki przedwyborczych sondaży, podawane do wiadomości publicznej w najgorętszym okresie kampanii, mogą w istotny sposób wpływać na ostateczne decyzje głosujących. Zarówno osoby niezdecydowane, jak i zwolennicy poszczególnych partii mogliby pod wpływem chwili, w zależności od aktualnych notowań poszczególnych ugrupowań, modyfikować swoje zachowania wyborcze, co (zwłaszcza przy istnieniu progów) mogłoby istotnie zaważyć na wynikach wyborów.

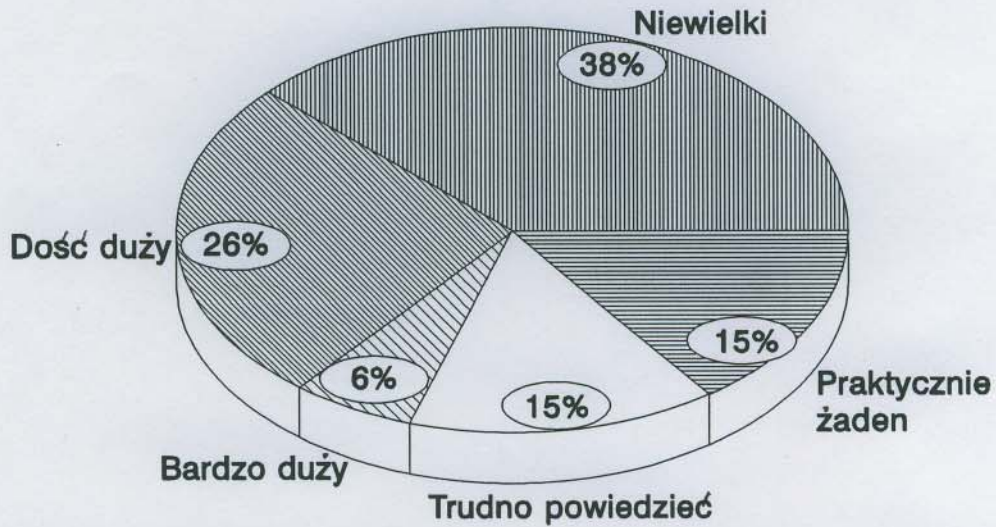
Zasadność takiego przeświadczenia w pewnym stopniu potwierdziły wyniki badań prowadzonych w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory '91. Odnotowano wówczas dużą liczbę "przeptywów" zwolenników między elektoratami poszczególnych ugrupowań; nie miały one jednak wyraźnego wpływu na ogólny rozkład preferencji wyborczych. Trudno jednoznacznie stwierdzić, w jakim stopniu zachowania wyborców w roku 1991 miały związek z publikowaniem wyników sondaży. Różnokierunkowość tych "przeptywów", dająca w sumie wynik bliski zeru, skłania do wniosku, iż związek ten był raczej niewielki albo też że owe wyniki działały różnie na różne grupy wyborców.

Dane uzyskane w ostatnim przedwyborczym sondażu CBOS¹ przyniosły m.in. odpowiedź na pytanie, czy informacje o preferencjach wyborczych docierają do społeczeństwa oraz jakie znaczenie przypisują tego typu informacjom potencjalni wyborcy. Dowiedzieliśmy się także, co ludzie sądzą o obowiązującym zakazie publikowania wyników przedwyborczych sondaży w ostatnim okresie kampanii wyborczej.

Pogląd, że wyniki sondaży dotyczące preferencji wyborczych mają istotny wpływ na zachowania wyborców podziela zaledwie jedna trzecia ankietowanych. Nieco ponad połowa badanych uważa natomiast, że odgrywają one niewielką rolę w decyzjach wyborców bądź w ogóle nie mają na nie wpływu.

¹ Badanie "Sprawy Polski i Polaków" (10) zrealizowano w dniach 27-29 sierpnia 1993 r. na 1104-osobowej, reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

Rys. 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie:
**JAKI WPŁYW, PANA(I) ZDANIEM, MAJĄ WYNIKI ANKIET
PRZEDWYBORCZYCH NA TO, JAK LUDZIE GŁOSUJĄ W WYBORACH?**

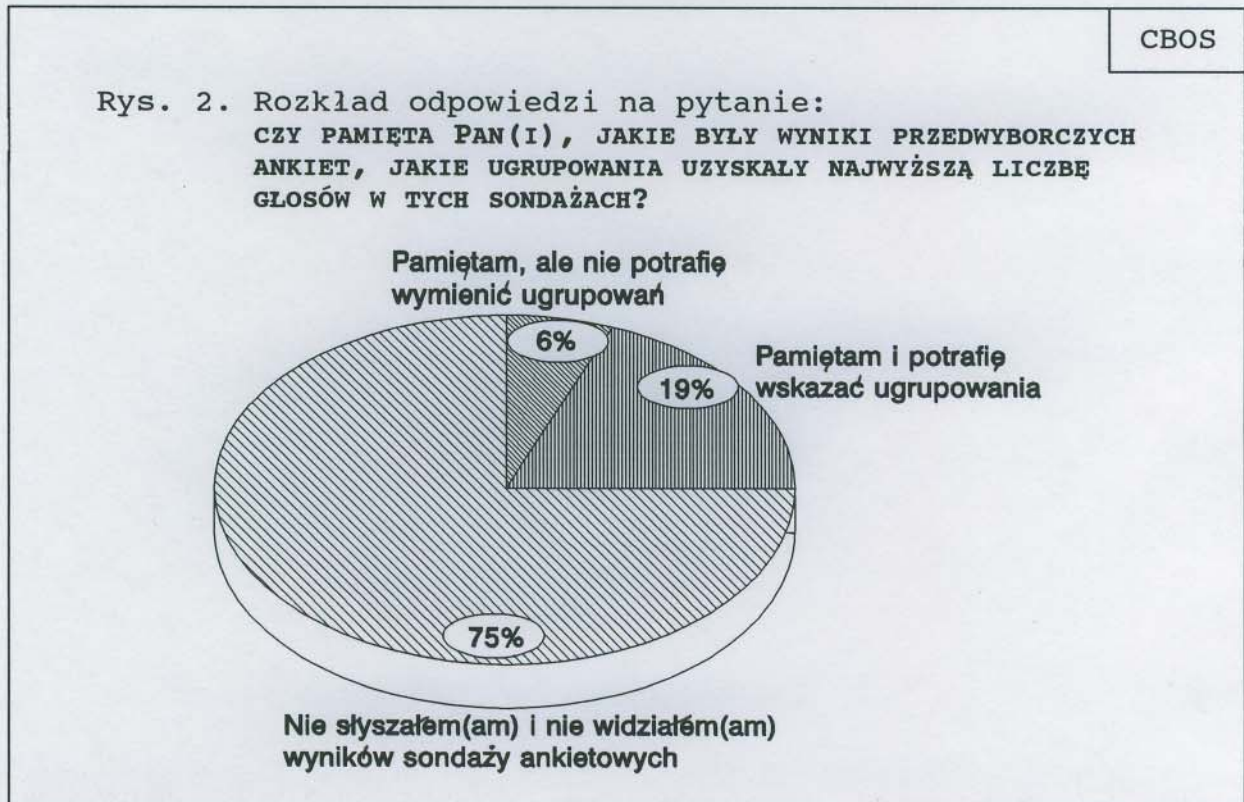
Opinie respondentów w tej kwestii są najbardziej zróżnicowane w zależności od wykształcenia oraz stopnia zainteresowania polityką. Osoby lepiej wykształcone i interesujące się polityką częściej niż pozostali badani sądzą, że publikowanie informacji o przewidywanych wynikach wyborów jest istotnym czynnikiem modyfikującym zachowania wyborców.

Przeprowadzone badania wskazują, że zainteresowanie społeczeństwa wynikami przedwyborczych sondaży było niewielkie. Zaledwie jedna czwarta ankietowanych zetknęła się z publikacją takich wyników.

*Czy widział(a) Pan(i) lub słyszał(a) ostatnio
jakieś wyniki ankiet przedwyborczych?*

Tak	25%
Nie	75%

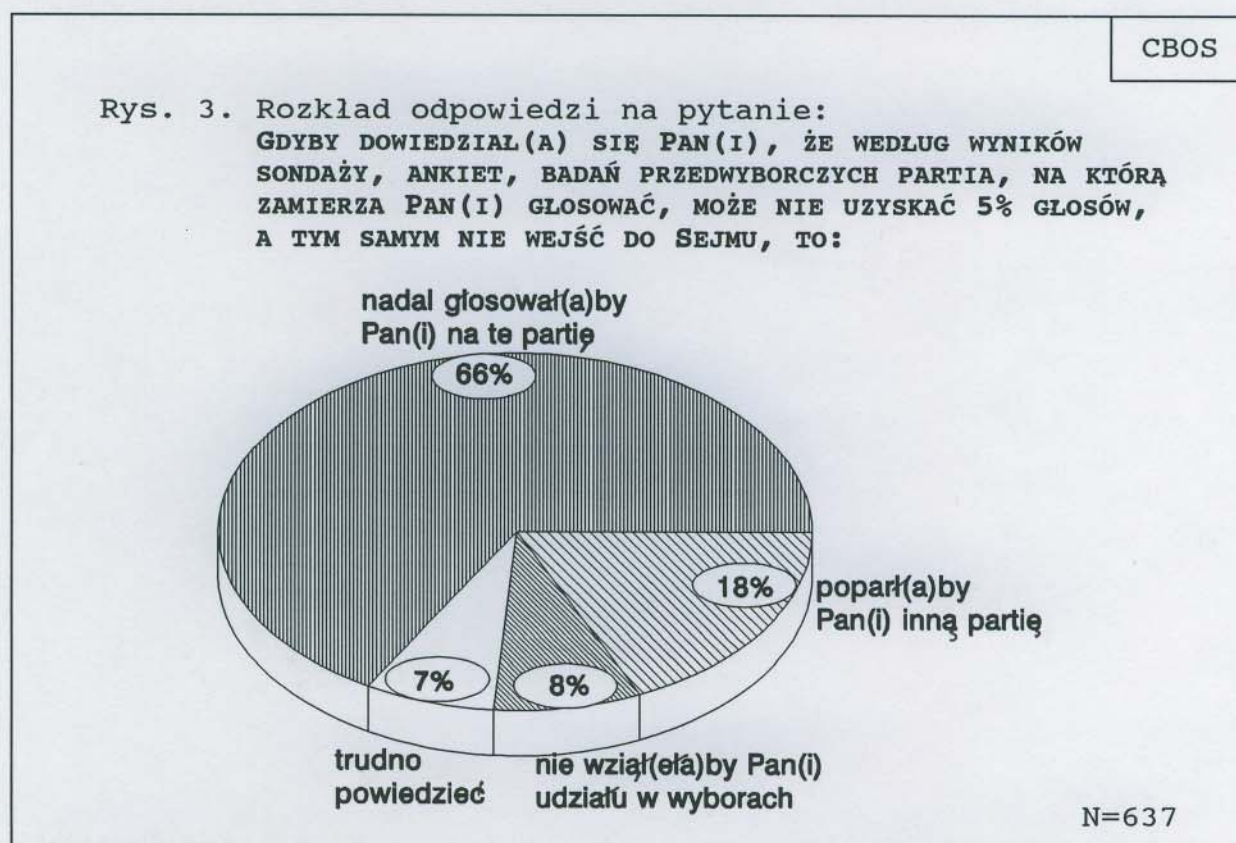
Jeszcze mniejszy okazał się odsetek respondentów, którzy zapamiętali zwycięzce przewidywanego w tych sondażach.

Wynikami sondaży przedwyborczych częściej interesowały się osoby zamierzające wziąć udział w wyborach, niż te, które albo nie pójdą na wybory, albo jeszcze nie zdecydowały się, czy będą głosować. Publikacje wyników badań interesują przede wszystkim tych, którzy są całkowicie zdecydowani głosować na wybraną partię (50%). Osoby, które mają już określone preferencje, jednak nie są jeszcze do końca zdecydowane w swym wyborze rzadziej niż pozostałe poszukiwały informacji na ten temat. O wynikach prognoz wyborczych słyszał co trzeci respondent, który - jak stwierdził - jest prawie zdecydowany głosować na wybraną partię, i zaledwie 17% potencjalnych wyborców, którzy jeszcze zastanawiają się, czy ostatecznie zagłosują na tę partię, z którą obecnie sympatyzują. Zatem ta część elektoratu, która z racji swego niezdecydowania byłaby bardziej skłonna zmienić swe decyzje pod wpływem zasłyszanych prognoz wyników wyborów, okazuje się mało zainteresowana tego typu publikacjami.

Badania przedwyborcze przyciągają uwagę przede wszystkim tych respondentów, którzy interesują się polityką. Dotychczasowe przewidywania wyników wyborów najczęściej docierały do osób najlepiej wykształconych. Nieco częściej niż pozostali badani zwrócili na nie uwagę respondenci deklarujący poglądy lewicowe.

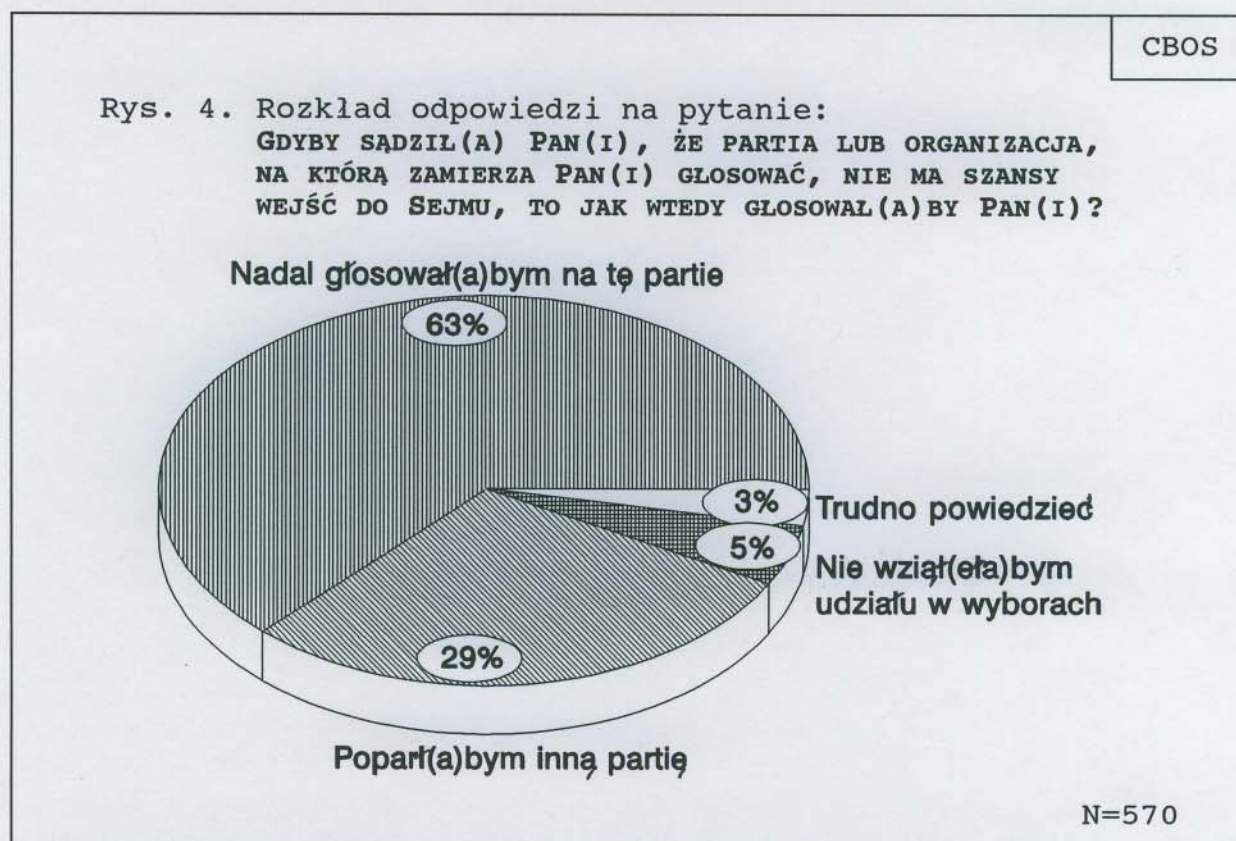
W badaniach przeprowadzonych w połowie sierpnia² próbowaliśmy ustalić, czy informacje o przewidywanych wynikach głosowania, pochodzące z sondaży przedwyborczych, są istotne dla wyborców i czy są oni gotowi pod ich wpływem zmienić swoje decyzje wyborcze.

² "Aktualne problemy i wydarzenia" (38), 12-17 sierpnia, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców kraju (N=1376).

Wyniki tego badania wskazywały, że dwie trzecie ankietowanych, zamierzających głosować, nie zrezygnowałoby z poparcia wybranego ugrupowania nawet wtedy, gdyby szanse jego wejścia do parlamentu były niewielkie.

W ostatnim sondażu zadaliśmy respondentom pytanie o podobnej treści, przy czym nie odwoływaliśmy się już do znajomości wyników badań przedwyborczych.

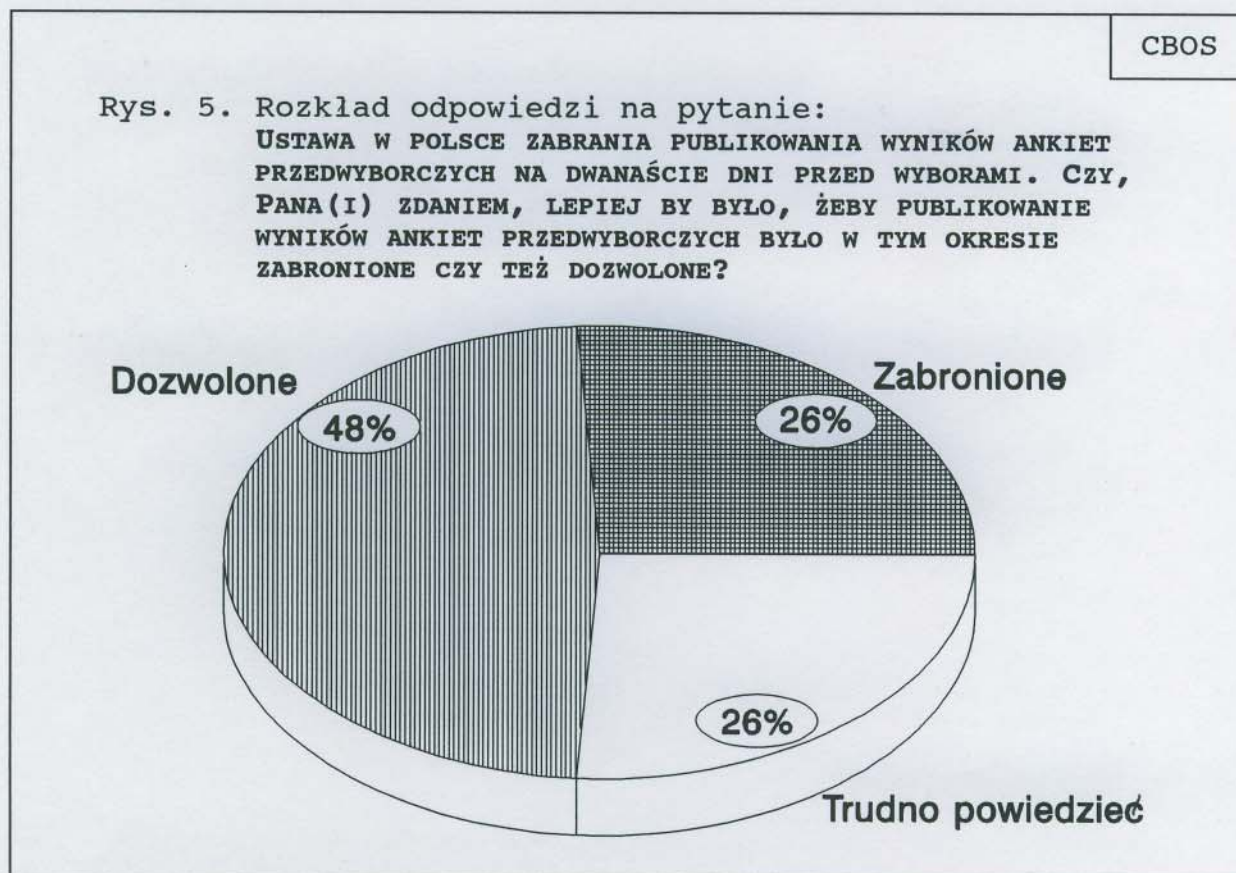

Podobnie jak w połowie sierpnia, dwie trzecie wyborców, spośród tych, którzy mają określone preferencje, stwierdziło obecnie, że poparliby wybrane ugrupowanie bez względu na szanse wejścia jego przedstawicieli w skład Sejmu. Zwiększył się natomiast odsetek ankietowanych skłonnych w opisanej sytuacji głosować na inną partię. Można sądzić, że osoby te zmieniłyby decyzję nie chcąc "marnować" swego głosu. Wynika to prawdopodobnie z rosnącego w miarę zbliżania się terminu wyborów poczucia odpowiedzialności oraz większej świadomości rozdrobnienia naszej sceny politycznej, a także podobieństwa programowego

różnych ugrupowań. Można przypuszczać, że dla tej grupy respondentów byłyby istotne podawane do ostatniej chwili informacje o aktualnych preferencjach wyborczych.

Należy jednak pamiętać, że większość respondentów jest przekonana, iż znajomość wyników sondaży ma nikły wpływ na zachowania wyborcze. Informacje dotychczas podawane w środkach masowego przekazu były przedmiotem zainteresowania niewielu osób. Warto też zwrócić uwagę, że osoby gotowe wobec małej szansy preferowanego dotąd ugrupowania przenieść swoje poparcie na inną partię, wcale nie interesują się bardziej niż inni wynikami badań przedwyborczych,

Najpoważniejszym argumentem przeciwko ograniczeniu możliwości publikowania wyników badań przedwyborczych, dzięki któremu np. nie wprowadzono tego typu zakazu w Stanach Zjednoczonych, jest to, że stanowi ono zawieszenie bardzo istotnego w ustroju demokratycznym prawa dostępu obywateli do informacji. Jaki jest stosunek do tej kwestii naszego społeczeństwa?

Prawie połowa ogółu respondentów nie popiera istniejących ograniczeń i uważa, że publikowanie wyników badań przedwyborczych powinno odbywać się także w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory. Blisko dwukrotnie mniej liczna grupa ankietowanych zakaz tego rodzaju publikacji uznaje za wskazany. Do tej grupy zaliczają się głównie respondenci przekonani, że publikacje o preferencjach wyborczych mają istotny wpływ na ostateczne decyzje w dniu głosowania. Jak pamiętamy są to osoby z wyższym wykształceniem i zainteresowane polityką. Niższy poziom wykształcenia i brak rozeznania w kwestiach związanych z życiem politycznym sprzyjają natomiast przekonaniom, że publikacje o przewidywanych wynikach wyborów powinny być dozwolone także w ostatnim okresie kampanii wyborczej.

Osoby zdecydowane udać się 19 września do urn nie są ani bardziej, ani mniej zainteresowane istnieniem takiego zakazu niż ci, którzy nie zamierzają iść na wybory. Niewielki jest zatem związek między poglądami w tej sprawie a motywami, jakimi kierują się respondenci w wyborze partii, na którą zamierzają głosować. Opinię, że publikacja wyników badań bezpośrednio przed wyborami powinna być zabroniona, równie często podzielają ci, którzy głosują na wybraną partię, ponieważ im się ona "podoba", jak i ci, którzy oddadzą głos na dane ugrupowanie dlatego, że "nie podobają" im się inne partie. Więcej zwolenników zakazu publikowania wyników sondaży jest wśród osób sympatyzujących z prawicą niż określających swe poglądy jako lewicowe.

*

* *

Znajomość wyników sondaży przedwyborczych jest w naszym społeczeństwie nieduża. Wykazują ją przede wszystkim osoby zainteresowane życiem politycznym. Mniej niż jedna piąta respondentów potrafi wymienić ugrupowanie, które w sondażu otrzymało największą liczbę głosów.

Z wypowiedzi ankietowanych wynika, że znaczna część wyborców nie uzależnia swej decyzji poparcia wybranej partii od tego, czy jej przedstawiciele mają realne szanse zasiąść w parlamencie. Z pewnością może to osłabić przekonanie, że publikowanie do ostatniego momentu wyników sondaży miałyby decydujący wpływ na zachowania wyborcze społeczeństwa.

Ponad połowa ankietowanych sądzi, że informacje o przewidywanych wynikach wyborów powinny być dostępne opinii publicznej przez cały czas trwania kampanii wyborczej aż do momentu zamknięcia lokali wyborczych.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jaki wpływ, Pana(i) zdaniem, mają wyniki ankiet przedwyborczych na to, jak ludzie głosują w wyborach?

(%)

	Bardzo duży	Dość duży	Niewielki	Praktycznie żaden	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	26	38	15	15	1103
Płeć						
Mężczyźni	7	29	40	12	12	488
Kobiety	5	25	37	16	17	613
Wiek						
do 24 lat	7	33	37	11	12	113
25-34	6	32	37	15	10	180
35-44	7	32	35	13	12	221
45-54	7	22	40	19	11	192
55-64	6	21	47	12	14	209
65 lat i więcej	4	21	30	16	29	187
Miejsce zamieszkania						
Wieś	5	26	34	14	21	410
Miasto do 20 tys.	6	38	34	10	12	129
od 21 do 100 tys.	7	21	43	16	13	198
101-500 tys.	7	24	43	17	10	196
501 tys. i więcej mieszk.	8	27	41	15	8	169
Region						
Północny	4	32	33	17	14	136
Zachodni	4	18	47	16	14	108
Środkowo-zachodni	7	31	32	11	18	159
Środkowy	4	22	46	16	11	215
Wschodni	4	23	34	11	27	123
Południowo-wschodni	10	26	34	15	15	181
Południowo-zachodni	7	32	38	15	8	181
Wykształcenie						
Podstawowe	4	22	35	15	24	427
Zasadnicze zawodowe	6	29	36	16	13	254
Średnie	6	32	40	15	7	322
Wyższe	14	24	52	8	3	100
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	7	33	51	4	5	72
Prac.umysl.niż.szczebla	7	37	36	13	7	93
Pracownicy fiz.- umysl.	13	24	40	21	2	56
Robotnicy wykwalifikowani	7	37	29	20	8	86
Robotnicy niewykwalifik.	4	33	38	7	17	68
Rolnicy	7	18	42	17	16	93
Prywatni przedsiębiorcy	29	27	17	22	5	47
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	3	21	40	16	20	382
Uczniowie i studenci	9	44	41	2	4	40
Bezrobotni	3	26	33	18	19	81
Gospodynie domowe i inni	4	21	39	11	24	80
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 500 tys.zł	4	19	33	14	30	86
500 tys. - 999 tys.	6	25	37	15	16	251
1000 tys. - 1499 tys.	4	26	38	17	15	313
1500 tys. - 1999 tys.	5	27	37	17	14	174
2000 tys. i powyżej	11	29	42	10	9	248
Ocena własnych war. mater.						
Złe	5	27	37	14	17	614
Średnie	7	24	42	15	12	384
Dobre	10	32	32	13	13	102
Zainteresowanie polityką						
Duże	10	30	41	10	9	102
Średnie	6	31	43	13	7	427
Małe lub żadne	6	22	34	16	22	571
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	12	20	29	20	20	61
Raz w tygodniu	6	27	39	11	17	634
Kilka razy w roku	5	27	38	20	10	302
W ogóle nie uczestniczy	6	27	40	14	12	103
Poglądy polityczne						
Lewica	5	28	47	11	8	228
Centrum	9	28	38	12	12	300
Prawica	7	33	34	19	7	245
Trudno powiedzieć	3	19	35	15	27	322

Tabela 2. Czy widział(a) Pan(i) lub słyszał(a) ostatnio jakieś wyniki ankiet przedwyborczych?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	24	76	1093
Płeć			
Mężczyźni	32	68	482
Kobiety	17	83	610
Wiek			
do 24 lat	28	72	113
25-34	26	74	177
35-44	26	74	218
45-54	22	78	190
55-64	25	75	209
65 lat i więcej	17	83	185
Miejsce zamieszkania			
Wieś	16	84	406
Miasto do 20 tys.	23	77	129
od 21 do 100 tys.	29	71	199
101-500 tys.	35	65	191
501 tys. i więcej mieszk.	25	75	168
Region			
Północny	17	83	133
Zachodni	29	71	106
Środkowozachodni	15	85	157
Środkowy	31	69	216
Wschodni	16	84	122
Południowo-wschodni	24	76	181
Południowo-zachodni	30	70	178
Wykształcenie			
Podstawowe	14	86	418
Zasadnicze zawodowe	16	84	253
Średnie	31	69	320
Wyższe	62	38	101
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	61	39	73
Prac. umysł. niż. szczebla	33	67	93
Pracownicy fiz.- umysł.	18	82	56
Robotnicy wykwalifikowani	33	67	84
Robotnicy niewykwalifik.	9	91	67
Rolnicy	15	85	92
Prywatni przedsiębiorcy	42	58	46
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	20	80	380
Uczniowie i studenci	42	58	40
Bezrobotni	6	94	81
Gospodynie domowe i inni	15	85	77
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 500 tys. zł	16	84	83
500 tys. - 999 tys.	16	84	250
1000 tys. - 1499 tys.	19	81	308
1500 tys. - 1999 tys.	29	71	174
2000 tys. i powyżej	36	64	247
Ocena własnych war. mater.			
Złe	21	79	609
Średnie	26	74	379
Dobre	33	67	102
Zainteresowanie polityką			
Duże	61	39	102
Średnie	29	71	425
Małe lub żadne	13	87	563
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	15	85	59
Raz w tygodniu	21	79	629
Kilka razy w roku	26	74	302
W ogóle nie uczestniczy	38	62	101
Poglądy polityczne			
Lewica	35	65	227
Centrum	29	71	295
Prawica	26	74	246
Trudno powiedzieć	10	90	318

Tabela 3. Ustawa w Polsce zabrania publikowania wyników ankiet przedwyborczych na dwanaście dni przed wyborami. Czy, Pana(i) zdaniem, lepiej by było, żeby publikowanie wyników ankiet przedwyborczych było w tym okresie zabronione czy też dozwolone?

(%)

	Zabronione	Dozwolone	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	48	26	1104
Płeć				
Mężczyźni	29	49	22	488
Kobiety	25	47	29	615
Wiek				
do 24 lat	27	50	22	113
25-34	22	52	26	180
35-44	31	54	15	221
45-54	32	41	26	193
55-64	26	48	26	209
65 lat i więcej	20	40	40	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	48	33	410
Miasto do 20 tys.	28	52	20	129
od 21 do 100 tys.	28	48	24	200
101-500 tys.	30	52	18	196
501 tys. i więcej mieszk.	39	37	24	169
Region				
Północny	24	48	28	136
Zachodni	24	48	28	108
Środkowozachodni	26	48	26	159
Środkowy	30	44	26	217
Wschodni	23	42	35	123
Południowo-wschodni	20	50	31	181
Południowo-zachodni	36	53	12	181
Wykształcenie				
Podstawowe	18	47	36	427
Zasadnicze zawodowe	25	48	27	254
Średnie	37	46	16	322
Wyższe	35	54	11	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	57	14	73
Prac. umysł. niż. szczebla	42	42	16	93
Pracownicy fiz. - umysł.	28	47	25	56
Robotnicy wykwalifikowani	21	60	18	86
Robotnicy niewykwalifik.	18	49	32	68
Rolnicy	19	51	30	93
Prywatni przedsiębiorcy	38	52	10	47
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	24	43	33	382
Uczniowie i studenci	35	50	16	40
Bezrobotni	31	44	25	81
Gospodynie domowe i inni	24	49	26	80
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	20	44	36	86
500 tys. - 999 tys.	22	51	27	251
1000 tys. - 1499 tys.	24	45	31	313
1500 tys. - 1999 tys.	33	42	25	175
2000 tys. i powyżej	30	54	16	248
Ocena własnych war. mater.				
Złe	26	46	28	614
Średnie	27	51	23	384
Dobre	28	49	23	103
Zainteresowanie polityką				
Duże	39	52	9	102
Średnie	33	48	18	427
Małe lub żadne	19	47	34	573
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	39	38	61
Raz w tygodniu	25	47	28	636
Kilka razy w roku	28	51	21	302
W ogóle nie uczestniczy	34	48	18	103
Poglądy polityczne				
Lewica	29	55	16	228
Centrum	29	50	21	300
Prawica	36	44	20	247
Trudno powiedzieć	16	44	40	322